

125 éve született Nagy Jenő marosvásárhelyi gyógyszerész, gyógyszertár-alapító, az első erdélyi címtár és zsebnaptár szerkesztője (1891–1980)

Péter H. Mária

Kivonat

Nagy Jenő (1891-1980) alapítója és tulajdonosa volt Marosvásárhelyen a Szent György elnevezésű gyógyszertárnak 1949. április 2-ig, a gyógyszertárak államosításáig. Ezután nyugdíjazásáig a vasúti gyógyszertárat vezette. Legnagyobb érdeme, hogy Erdélyben Ő volt az első, aki 1921-ben szerkesztette és kiadott „Gyógyszerészek címtára és zsebnaptára” címen egy almanachot, ami 161 oldalon felsorolja Erdély és Bánság 493 gyógyszertárán kívül még Románia területén, Dobrogeában és Bukovinában akkor működő gyógyszerészek nevét és a gyógyszertárakat. Ez a kiadvány hasznos volt valamennyi gyógyszerésznek, mivel így lehetőségük volt a kapcsolatteremtéshez. A naptár még tartalmazza az akkor forgalomba levő gyógyszerek neveit, amit Schmidt Béla marosvásárhelyi orvos állított össze.

Kulcsszavak: Nagy Jenő, marosvásárhelyi gyógyszerész, 1921.-évi Gyógyszerészi Almanach

Pharmacist Nagy Jenő was born 125 years ago. He was the first editor and publisher of a pharmaceutical almanac in Transylvania.

Nagy Jenő (1891–1980) was the founder and owner of the “Szent György” pharmacy at Marosvásárhely, until the pharmacies’ nationalization, 2nd April 1949. After that, until his retirement he managed the local pharmacy of Romanian State Railway. His greatest merit is that he was the first editor and publisher of a pharmaceutical almanac in Transylvania, the “Pharmacists’ directory and pocket calendar” – published in 1921. This almanac lists on 161 pages all the pharmacies in Transylvania and Romania. This publication was very useful for the pharmacists because they had opportunity of forming personal and professional relationships. The almanac also includes a list of all the accessible medicines in that period, which was edited and listed by Dr. Béla Schmidt from Marosvásárhely.

Keywords: Pharmacist Nagy Jenő, Almanac 1921

Életrajzi adatok

Nagyszebenben született 1891. december 15-én. Apja Nagy János (1851–1938) törzsőrmester volt, anyja nagyenyedi Borsai Ilona (1862–1891). Iskoláit szülővárosában, az Állami Főgimnáziumban végezte, eredetileg katonai pályára készült, de családja kívánságára – mivel nagyapja is patikus volt – 1909-ben mégis a gyógyszerészi hivatást választotta. A gyakornokságot Gyulafehérváron kezdte el, apja, Nagy János és a gyógyszerészek között létrejött szerződés szerint három évre havi 20 koronát kapott, ezen kívül ruhát és teljes ellátást. Először 1909.

szeptembertől 1911. november 30-ig **Kinnich Tivadar** gyógyszertárában, majd 1912. március 1. és augusztus 30. között **Fröhlich Oszkár** (sz. 1873. június 3., Gyulafehérvár; oklevél: Kolozsvár, 1900) Csillag nevű gyógyszertárában dolgozott gyakornokként. A tirocínális vizsgát Kolozsváron tette le 1912. augusztus 29-én, az oklevele aláírói közt a kémia, a kórtan, a gyógyszer-tan professzorain kívül **Széki Tibor** nevét is megtaláljuk. A sikeres tirocínális vizsgája után beiratkozott Kolozsváron a Ferenc József Tudományegyetemre, ahol 1914. június 23-án kapott gyógyszerész oklevelet [3]. Az oklevelét **Szádeczky Gyula**, a Matematika-természettudományi Kar dékánja és **Rigler Gusztáv**, az Orvosi Kar dékánja szignálja.

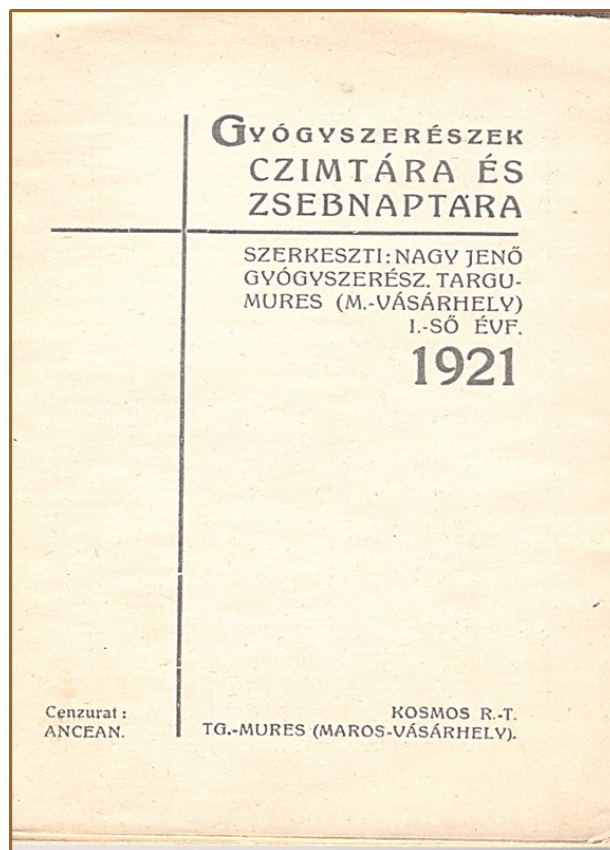
A gyógyszerészi oklevele megszerzése után alig dolgozott két hónapot Kolozsváron, mikor kitört az első világ-

1. ábra. Nagy Jenő gyógyszerész fényképe a Gyógyszerészi Szemle 1941. februári számának címlapján

háború. Bevonult, és katonai gyógyszerészként szolgált, majd 1916-ban a gyalogsághoz helyeztette át magát, és harctéri szolgálatra jelentkezett. Mint a 82-es székely gyalogezred hadnagya, számos ütközetben vett részt, és meg is sebesült; a háború vége az olasz fronton érte. Harctéri érdemei elismeréséül több katonai kitüntetést kapott, így a *Signum Laudis* (katonai érdemérem), a *Károly császári kereszt*, valamint még más magyar, osztrák és a bolgár háborús emlékérmek tulajdonosa lett [12]. A háború után visszatért Erdélybe, 1918. október 1. és 1919. április 1. között Szászrégenben **Czoppelt Ernő** egykori gyógyszerertárában dolgozott, majd Marosvásárhelyre jött, és 1920. március 1-ig az **Osváth Károly** (1885–1951) gyógyszerész vezette *Arany Kereszt* gyógyszerertárban volt alkalmazásban.

Marosvásárhelyi gyógyszerertár-tulajdonos. Rövid idő után önállósulási szándékkal szabad joggyakorlásért folyamodott. Marosvásárhelyen akarta megnyitni saját gyógyszerertárát az egykori Szent György téren (akkor Churchill tér 2. szám). Az 1920. szeptember 21-én 239. szám alatt iktatott kérését 1920. november 23-án az 19723/1920. számú engedéllyel jóváhagyták. 1922. októ-

2. ábra. A Nagy Jenő által szerkesztett Gyógyszerészek czimtára és zsebnaptára belső fedőlapja

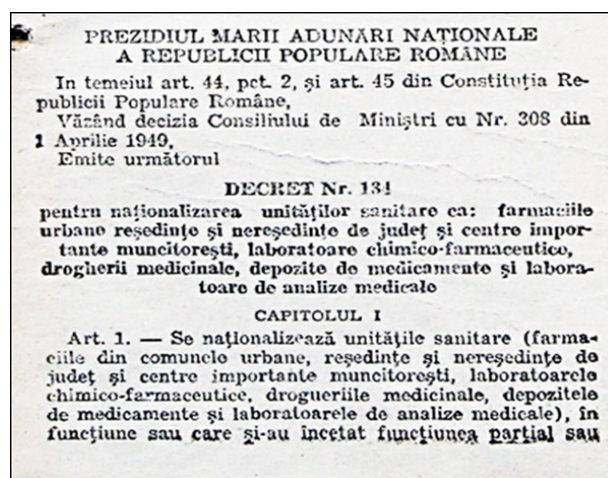
ber 16-án már mint tulajdonos van nyilvántartva, a 118. számot viselő „*libera practica*” engedélyének kiállítási időpontja azonban csak 1922. november 28 [16]. Pár évvel később, 1925-ben a Szent György utcában a szomszédos telket is megvette, erre építette földszintes házát a gyógyszerertárral és lakásokkal együtt. Az utca felőli homlokzatot – a gyógyszerertár elnevezését ábrázoló – Sárkányölő Szent György szobor díszítette [4].

Gyógyszerertárát a megnyitás után többnyire egyedül vezette, lakása a gyógyszerertár mellett, ugyanabban a házban volt, s így állandóan szolgálatot tarthatott. Rövid ideig, az 1940-es években nála dolgozott **Orlik Mária** okleveles gyógyszerésznő (sz. 1904, Marosvásárhely), majd 1942 februárjától 1948 augusztusáig a Szegeden 1930-ban oklevelet kapott **Nagy Matild** gyógyszerésznő (sz. 1900, Budapest), aki megelőzően a helybeli Hermann-féle patikában dolgozott. Kisegítőként volt alkalmazva Nyilka Erzsébet laboránsnő. A Románia Országos Levéltára Maros Megyei Igazgatóságának állományában található gyógyszerész-kollégiumokra vonatkozó okmányok szerint Nagy Jenő gyógyszerertárát [16] az Ipari és Kereskedelmi Kamara 20/1946. számmal

3. ábra. Nagy Jenő gyógyszerész gyógyszerertára aajtájában 1930 áprilisában

nyilvántartásba vette. Ezen kívül ugyanezen iratok közt még megtalálható egy Tűzbiztosítási kötvény, mely 10 évre, 1947. szeptember 16-tól 1957. októberig volt érvényes, valamint az 1390/1947. számmal ellátott működési engedély 1948. március 26-i keltezéssel. A gyógyszerertárát 1949. április 2-ig vezette, amikor is a 134. sz. határozattal (*DECRET nr. 134. din 2. aprilie 1949.*) államosították azt [8]. A Marosvásárhelyi Levéltár adatbázisában megtalálhatók az egyes gyógyszerertáraknál történt államosításkor írt jegyzőkönyvek, valamint a végrehajtók nevei [16]. Nagy Jenő gyógyszerertárának államosítására az akkori megyei pártbizottság 6 embert delegált [18], közöttük egyet a megyei pártbizottság (Sz. P.), egyet a tanács (Sz. F.), két katonát (R. C. és S. Tr.) a karhatalmi szervek részéről, valamint még egy olyan gyógyszerészt is, aki nem volt gyógyszerertár-tulajdonos, csak alkalmazott (S. L.). Patikájának államosítása után alkalmazottként még tovább dolgozott. A vasúti dolgozóknak felállított CFR-gyógyszerertár vezetésével bízták meg, ez akkor az Albina téren, az egykor **Grósz Ferdinánd** (1912–2002) tulajdonát képező helyiségekben volt 1969-ig, az épület lebontásáig. Megszakítás nélkül tovább dolgozott nyug-

4. ábra. A gyógyszerertarak államosítását elrendelő 134. sz. határozat a *Buletinul Oficial* 1949. április 2-i számában

díjazásáig, de ezután is, 1980-ig vállalt helyettesítést, amikor szükség volt rá. Egykori saját gyógyszerertára a Maros megyei Centrofarm 4. számú gyógyszerertáraként működött tovább, majd gyógyszerponttá alakították át, végül pedig 1991-ben a magánosítás lehetőségével élve Kerek Mária gyógyszerésznő működtette tovább [13], mint Mária gyógyszerertár. 2001–2007 között továbbra is Mária gyógyszerertárként, de már Radu Nicoletta gyógyszerésznő vezetésével működött a gyógyszerertár, de ezt követően a Catena gyógyszerertári lánc tulajdona lett, és elköltöztették a város egy másik negyedébe [15]. Mindezek után Nagy Jenő dédunokájának, dr. Buka Imola fogorvosnőnek sikerült dédnagyapja házában megnyitnia fogorvosi rendelőjét.

A gyógyszerészek egyesületi életében való részvétele. Nagy Jenő tevékenyen részt vett az erdélyi és bánáti gyógyszerészek egyesületi életében. 1922–1930 között a Romániai Gyógyszerészek Általános Egyesülete keretén

belül létrehozott Erdélyi és Bánáti Tagozatba tartozó VIII. kerület ügyvezető elnöke volt, ami Maros-Torda, Kis-Küküllő, Csík és Udvarhely megyék gyógyszerészeit fogta össze. Miután megszüntették ezek működését, 1930-ban megalakult a Marosvásárhelyi Gyógyszerész Kollégium (Kamara), melynek vezetőségében a gyógyszer-tulajdonosok képviselőjeként vett részt. 1941-ben a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület XXIV., székelyföldi kerületének elnöke lett. Ide tartoztak Maros-Torda, Csík, Háromszék és Udvarhely vármegyékben ekkor működő 80 gyógyszertár gyógyszerészei. Mikor pedig felállították a kamarának megfelelő gyógyszerészi kollégiumokat, Maros-Torda megyei elnöknek választották meg. 1941-ben a *Gyógyszerészi Szemle* szakfolyóirat a címlapján közli fényképét, ugyanez a lapszám a *Hírek* rovatban röviden bemutatja életének főbb eseményeit, kiemeli érdemeit, és idézi szavait: „*teljesíteni fogja kötelességét bárhol, ha a gyógyszerészetről van szó*” [9]. Évekkel később, már a romániai Maros megyei Gyógyszerész Kollégium 1949. február 15-i keltezésű névsora szerint a 64 okleves és 5 nem-okleves gyógyszerész között az ő neve is megtalálható [16].

Ő volt az első, aki az 1920-as hatalomváltozást követően a magyarországi gyógyszerészi zsebnaptárak, évkönyvek mintájára megszerkesztette, és saját költségén Marosvásárhelyen megjelentette a *Gyógyszerészek címtára és zsebnaptára az 1921. évre, I. évfolyam* című hiánypótló kiadványt. Ugyanis Magyarország területén 1861-től kezdődően évente-kétévente már kiadásra kerültek ilyen kiadványok *Gyógyszerészek évkönyve, zsebnaptára, címtára* vagy *Gyógyszerészi almanach* címen. Itt jegyezzük meg, hogy az 1920. évi *Gyógyszerészek zsebnaptára* Marosvásárhelyen 6 gyógyszertárat említ, míg az 1942. évre érvényes már 9 gyógyszertárat, köztük a Nagy Jenő gyógyszerész tulajdonát képező, Szent György nevet viselő patikát is [11].

A szegedi Orvostudományi Egyetem 1964-ben, 1974-ben és 1979-ben a szeptemberi tanévnyitókön arany, gyémánt, illetve vas oklevelet adományozott neki az ötven-, hatvan-, illetve hatvanöt éves gyógyszerészi tevékenységéért. Ezeket a megtisztelő kitüntetéseket még személyesen át tudta venni [7]. 1980. május 8-án hunyt el Marosvásárhelyen.

Közéleti és szakmai tevékenységén kívüli érdeme. Id. Nagy Jenő gyógyszerész közéleti és szakmai tevékenységének talán legnagyobb érdeme, hogy a trianoni döntés értelmében elszakadt területek gyógyszerészei számára összeállította, és saját költségén kiadta a magyar-

országi zsebnaptárakhoz hasonló szerkezettel bíró „*Gyógyszerészek címtára és zsebnaptára*” c. kiadványt. A 161 oldal terjedelemben összeállított zsebnaptára az első olyan Erdélyben megjelent gyógyszerészi kiadvány volt, amely a Magyarországtól való elszakadást, a hatalomváltozást követően jelent meg. Az itthon maradt erdélyi és bánági gyógyszerészek összetartását, az egymással való kapcsolatteremtést szolgálta. A szokásosan közölt naptáron kívül a fontos tudnivalókat, súlyokat, mértékeket, hűtőkeverékeket, a gyógynövények gyűjtésének naptárát, a szaklapok névsorát, egyesületeket és tisztségviselőiket, a vizsgabizottságokat, valamint Erdély és a Bánág 493 gyógyszertárát sorolja fel települések szerint, megjelölve azok lakosainak számát, a gyógyszertár felállításának időpontját, a vezető, illetve bérlő gyógyszerész nevét, esetenként megemlítve az alkalmazott gyógyszerészeket is. Így, jelentős forrásértékkel bír. Az adatgyűjtést 1920. december 15-én zárta le, addig 493 gyógyszertárat vett számba Erdélyben és Bánágban, de összeírta az ó-királyságbeli, a dobrudzsai és a bukovinai gyógyszerészeket, gyógyszertárakat is; ez utóbbiból 106 reáljogú volt [1]. A zsebnaptárral egybekötve **dr. Schmidt Béla** (1881–1943) marosvásárhelyi orvos még 54 oldalon Újabb gyógyszerek jegyzéke címen közölt hasznos adatokat az akkor forgalomban levő gyógyszerekről.

Nagy Jenő gyógyszerész törekvése és munkája példaértékű volt, hiszen ő volt az első, alig 30 évesen, hogy ezt a zsebnaptárat megszerkessze, és saját költségén kiadja. Ezzel egy sorozatot indított el, mivel Erdélyben ezt követően már évente-kétévente rendszeresen jelentek meg hasonló címtárak, naptárak, évkönyvek (almanachok), egészen 1937-ig. A hasonló szerkezetű, 1922-ben Kolozsváron kiadásra került II. évfolyamot már Molitórisz Pállal együtt szerkesztette, háromnyelvű címen: *Almanachul Farmaceutic – Gyógyszerészek zsebnaptára – Pharmazeutischer Almanach* [2]. Az ezt követő, 1924-ben, 1926-ban és 1927-ben megjelenő naptárakat **Nagy (Grosz) Samu** gyógyszerész (1866–1933) szerkesztette, a későbbiek pedig 1937-tel bezárólag *Almanach (Almanah)* címen az akkori években megjelenő erdélyi gyógyszerészi szaklapok szerkesztették és adták ki, utóbbiakat már csak román nyelven [3].

Magán és családi élete. 1919. augusztus 5-én feleségül veszi Bartha Etelka (1891–1965) csittszentiványi hölgyet. Házasságukban két gyermekük született: leánya, Márta és fia, ifj. Nagy Jenő, mind a ketten a gyógyszerészi hivatást választották.

Leánya, **Nagy Márta** Marosvásárhelyen 1920. június

14-én született, Budapesten 1943. október 29-én kapta meg gyógyszerész oklevelét [10]. Gyógyszerészi tevékenységet nem sokáig folytatott. Rövidesen házasságot kötött **Buka Ferenc** mérnökkel, ezután családjára, gyermekei nevelésére fektetett nagy hangsúlyt, ez töltötte ki az életét. 2012. február 15-én, 92 éves korában hunyt el Marosvásárhelyen.

Ifj. Nagy Jenő Marosvásárhelyen született 1922. április 2-án. Iskoláit is szülővárosában végezte, majd az 1941–42-es tanévben beiratkozott a Kolozsvárra visszatért Ferenc József Tudományegyetemre, mint rendes gyógyszerész-hallgató [5]. Közben gyakornoki idejét 1944. május 1-től július 31-ig szülővárosában **Dávid János** Szentlélek patikájában töltötte. Mivel az Orvosi Karnak Kolozsvárról Marosvásárhelyre való átköltözésével nem oldódott meg a gyógyszerészképzés, Szegeden folytatta egyetemi tanulmányait. Gyógyszerész oklevelet az 1945–46-os tanévben, 1946. július 13-án kapott [6]. Ezt követően hazajött, oklevelét honosította, és szabad joggyakorlásra kért engedélyt. 1947. december 12-én kapta meg a 288. számú „*libera practica*” jogot. Még ugyanebben az évben beiratkozott a doktorátusra is, azonban már a befejezése nem valósult meg. Apja gyógyszerertárban dolgozott egészen az államosításig, ekkor Szászrégenbe helyezték az akkori 25. sz. gyógyszerertárba. Az itt eltöltött idő alatt Marosvásárhelyen tette le a Gyógyszerészeti Kar keretében szervezett főgyógyszerészi vizsgát 1959. október 26-án (17). Szászrégenben 1962. április 3-ig dolgozott, ekkor leromlott egészségi állapota miatt betegnyugdíjazták. Időnként ezután is vállalt helyettesítést Sármáson, Dicsőszentmártonban, valamint Marosvásárhelyen a zártkörű 104. sz. gyógyszerertárban. Marosvásárhelyen hunyt el 1974. március 24-én [7].

Id. Nagy Jenő gyógyszerész Marosvásárhely közéleti személyiségeként kötelességének tartotta a kisebbségben élők megsegítését. Nagy szeretettel és odaadással foglalkozott a város sportéletével is, ő maga is kiválóan sportolt, több díjat is nyert. A Marosvásárhelyi Sport Egyesület (MSE) ügyvezető alelnöke volt több mint 20 évig. Ennek keretében sikerült a kisebbségi ifjúságot magyar szellemben nevelni és kimagasló eredményekkel hírnevet szerezni a marosvásárhelyi sportegyesületnek.

Id. Nagy Jenő gyógyszerész feleségével és fiával együtt a helybeli református temetőben levő közös családi sírban nyugszik.

Irodalom

1. Nagy Jenő: Gyógyszerészek czímtára és zsebnaptára az 1921. évre. I. évf. A szerző kiadása. Kosmos Rt., Tg. Mureș–Marosvásárhely, 1920, 1–161.
2. Molitórisz Pál, Nagy Jenő (szerk.): Almanahul Farmaceutic – Gyógyszerészek zsebnaptára – Pharmazeutisher Almanach II. évfolyam. Cluj–Kolozsvár, 1922.
3. Péter H. Mária: Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai. 2. bővített kiadás, EME, Kolozsvár, 2013, I. kötet 82, 308–310, II. kötet, 252–254.
4. Sipos Lajos: Marosvásárhelyi mesélő házak. cit. Keresztes Gyula: Marosvásárhely régi épületei, Difprescar Kiadó, Marosvásárhely, 1998, 98–100.
5. ***A kolozsvári magyar kir. FJTE Évkönyve az 1941/42. tanévre. Az Egyetem kiadása, Kolozsvár, 1942.
6. ***A Szegedi Tudományegyetem Évkönyve az 1945/46-os tanévre. Az Egyetem kiadása, Szeged, 1946.
7. ***Buka Ferencné Nagy Márta gyógyszerésznő személyes közlései 2000-ben. Dr. Buka Imola fogorvosnő közlései 2016. január–márciusban
8. ***DECRET nr. 134 din 2. aprilie 1949. pentru naționalizarea unităților sanitare ca: farmaciile urbane reședinte și nereședinte de județ și centre importante muncitorești, laboratoare chimico-farmaceutice, drogherii medicinale și laboratoare de analize medicale. Emitent Marea Adunare Națională. Publicat: Buletinul oficial nr. 15. bis 2. mai 1949.
9. ***Az erdélyi közélet vezetői. (Képsorozat. Hírek rovatok). Gyógyszerészi Szemle (Budapest) 1941. febr. 1. VI. évf., 5. szám (címlap).
10. ***Gyógyszerészi szigorlatok jegyzőkönyve. Semmelweis Orvosi Egyetem Levéltára, Budapest. Fond 7/d Gyógyszerész szigorlati jegyzőkönyvek.
11. ***Gyógyszerészek zsebnaptára az 1920. évre. Szerkeszti dr. Varságh Zoltán. 48. évfolyam, Gyógyszerészi Hetilap kiadása, 105; Gyógyszerészek zsebnaptára az 1942. évre. 70. évfolyam, összeállította Réthelyi József Kovács Ödön közreműködésével. A Gyógyszerészi Hetilap kiadása. 526.
12. ***Keresztény Magyar Közéleti Almanach. III. kötet: Erdély. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai RT., Budapest [é. n.], 229.
13. ***Kerek Mária gyógyszerésznő személyes közlése. 2016. február
14. ***Páll Judit főgyógyszerésznő (ifj. Nagy Jenő egykori felesége) személyes közlései 2001-ben.
15. ***Radu Nicoletta orvos és gyógyszerésznő személyes közlése, 2016. március 1.
16. ***Románia Országos Levéltára. Maros Megyei Igazgatóság. Fond: Colegiul farmaceutic jud. Mureș (1933–1949), 2. sz. dosszié
17. ***Románia Országos Levéltára. Maros Megyei Igazgatóság. Fond: IMF Tg. Mureș, dosszié, 749//1959.
18. ***Románia Országos Levéltára. Maros Megyei Igazgatóság. Fond: Comitetul Județean Mureș al PCR. Comisia de Naționalizare 1949. Procese verbale, tabele și delegații cu privire la naționalizarea farmaciilor. 114. sz. dosszié.